

Spesialundervisning i grunnskolen

Grong kommune

Nr. 1742-1/2008

Forvaltningsrevisjon

Trøndelag IKS

FORORD

Forvaltningsrevisjon av spesialundervisning i grunnskolen i Grong er bestilt av Kontrollutvalget i Plan for forvaltningsrevisjon fra 2005. Etter gjennomgang av bestillingen og dialog med Kontrollutvalget ble prosjektets hoveddel avgrenset til å omhandle spesialundervisning i grunnskolene i Grong.

Videre er det etter kontrollutvalgets ønske tatt med en beskrivende del som omhandler arbeidet med det psykososiale miljøet for barn og unge i kommunen.

Prosjektet er gjennomført i mars og april 2008.

Vår kontaktperson i kommunen har vært førstekonsulent Elsa Tannvik Martinsen, som gjennom stor fleksibilitet og engasjement har lagt til rette for gjennomføringen av prosjektet.

Grong 11.09 2008

Tone Røttesmo
Oppdragsansvarlig revisor

Rikke Haave
Prosjektleder

FORORD	2
1. SAMMENDRAG	4
2. INNLEDNING	5
2.1 BAKGRUNNEN FOR PROSJEKTET/BESTILLINGEN.....	5
2.2 TILPASSET OPPLÆRING OG SPESIALUNDERVISNING	5
3. FORMÅL OG PROBLEMSTILLING	5
3.1 FORMÅL	5
3.2 PROBLEMSTILLING	5
3.3 AVGRENSNING AV PROSJEKTET	6
4. METODE	6
5. REVISJONSKRITERIER	6
5.1 SAKSBEHANDLING.....	7
5.2 KOMPETANSE	8
5.3 KOMMUNIKASJON OG SAMARBEID	8
6. GRUNNSKOLENE I GRONG	8
7. SPESIALUNDERVISNING I GRUNNSKOLEN I GRONG	9
7.1 OMFANG.....	9
7.2 ØKONOMI.....	10
7.3 RUTINER FOR ARBEID MED SPESIALUNDERVISNING.....	11
7.4 SAKSBEHANDLING.....	12
7.5 KOMPETANSE	14
7.6 KOMMUNIKASJON OG SAMARBEID	15
8. ARBEID MED BARN OG UNGES PSYKOSOSIALE MILJØ	16
8.1 ARBEID MED PSYKOSOSIALT MILJØ I GRUNNSKOLEN	16
8.2 ARBEID MED PSYKOSOSIALT MILJØ FOR BARN OG UNGE I KOMMUNEN	18
9. KONKLUSJON	19
10. HØRING	20
11. KILDER	20
12. VEDLEGG	21

---

1. SAMMENDRAG

Prosjektet har fokusert på i hvilken grad forutsetningene er til stede for at grunnskolene i Grong kommune skal kunne gi det opplæringstilbudet som forutsettes i opplæringsloven med hensyn til spesialundervisning. Det er bl.a sett på rutinebeskrivelser, saksbehandling og kompetanse.

Grong kommune har løftet arbeidet med skolefaglige spørsmål opp til politisk nivå ved en årlig rullering av kvalitetsmålene for grunnskolen. For arbeidet med spesialundervisning er det utarbeidet rutinebeskrivelser både fra kommunens side og PP-tjenesten, og disse bidrar til å sikre at Opplæringslovens regler på området i stor grad oppfylles.

Vi har avdekket et forbedringspotensial både når det gjelder utforming av opplæringsmål i elevenes individuelle opplæringsplaner, og ved utforming av vedtak om tildeling av spesialundervisning.

Rapporten gir også en kort beskrivelse av det arbeidet som er gjort med forbedring av det psykososiale oppvekstmiljøet både i skolen og ellers i kommunen. Det er gjennomført flere tiltak som rapporteres å ha hatt god effekt, og nye prosjekter med barn og unge i fokus er i oppstartsfasen.

---

2. INNLEDNING

2.1 BAKGRUNNEN FOR PROSJEKTET/BESTILLINGEN

Utgangspunktet for Kontrollutvalgets bestilling var å sette søkelys på en av målsettingene for skolen i Grong: ”Skolene skal arbeide for å få et bedre læringsmiljø og et best mulig læringsutbytte for den enkelte elev”.

Spesialundervisning omhandles i Opplæringslovens kapittel 5 der hovedpunktene bl.a. er:

- Rett til spesialundervisning
- Sakkyndig vurdering
- Nærmere om saksbehandlingen i forbindelse med vedtak om spesialundervisning
- Pedagogisk-psykologisk tjeneste

I 2002 ble det gjennom media rettet et kritisk søkelys på Grong kommune med bakgrunn i rapportering om grov mobbing ved Grong barne- og ungdomsskole. Temaet ble også drøftet politisk, og ulike tiltak ble igangsatt.

2.2 TILPASSET OPPLÆRING OG SPESIALUNDERVISNING

Bestemmelser om opplæring tilpasset den enkelte elevs forutsetninger er sentral i formålsparagrafen til opplæringsloven. Opplæringen i grunnskolen skal være inkluderende og likeverdig, og behov for individuell tilpasning bør så langt som råd er løses innenfor rammen av opplæring i vanlig klasse.

Målet er at elevene skal nå så langt de har utviklingsmessige muligheter for. For enkelte elever vil tilpasset opplæring ikke være tilstrekkelig til at de får et tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringsstilbudet. Da aktualiseres behovet for spesialundervisning. I henhold til Opplæringsloven, har alle elever i grunnskolen rett til spesialundervisning dersom man ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen ved skolen.

Samtidig fremgår det klart av samme lov, at alle elever i grunnskolen har rett på et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring.

---

3. FORMÅL OG PROBLEMSTILLING

3.1 FORMÅL

Hovedformålet med prosjektet vil være å gi informasjon og eventuelt avdekke forbedringspotensial i kommunens arbeid med spesialundervisning i grunnskolene i Grong.

3.2 PROBLEMSTILLINGER

Revisjonen ønsker hovedsaklig å kartlegge hvordan Grong kommune forholder seg til, og overholder gjeldende regelverk innen opplæringsloven, og da spesielt kapittel 5 som omhandler spesialundervisning.

Følgende problemstillinger søkes besvart:

- **I hvilken grad er forutsetningene til stede for at grunnskolene i Grong kommune skal kunne gi det opplæringstilbudet som forutsettes i opplæringslovens kapittel 5?**

Viktige forutsetninger er:

- Rutiner for blant annet kartlegging, oppfølging og samarbeid
  - Korrekt saksbehandling
  - Kompetanse
  - Kommunikasjon
  - Økonomi
- **Hva har Grong kommune gjort for å bedre det psykososiale miljøet for barn og unge?**

3.3 AVGRENSNING AV PROSJEKTET

Prosjektet er avgrenset til å omhandle spesialundervisning ved grunnskolene i Grong kommune. Det vil bli lagt mest vekt på forhold omkring saksbehandling, kompetanse og interne rutiner. Tidsmessig vil revisjonen se på søknader og vedtak fattet i årene 2005, 2006 og 2007.

Videre er det i kapittel 8 utarbeidet en beskrivelse av det arbeidet som er gjort i Grong med barn og unges psykososiale miljø, både i skolen og ellers i kommunen.

---

4. METODE

Relevante dokumenter er innhentet fra Grong kommune. Det er foretatt gjennomgang av planer, rutinebeskrivelser mm. For fullstendig liste se kapittel 11.

Videre er et utvalg av elevmapper med søknader om spesialundervisning og tilhørende dokumentasjon fra årene 2005, 2006 og 2007 gjennomgått. I alt ble 27 av 56 mapper gjennomgått.

Det er gjennomført intervjuer med skolekonsulent, rektorer ved grunnskolene i kommunen, spesialpedagoger ved Grong Barne- og Ungdomsskole (GBU), leder ved pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og koordinator for den nye barne- og ungdomsenheten. Referat fra intervjuene er verifisert av informantene.

Revisjonen mener at utvalget av dokumentasjon og informanter er tilstrekkelig for å gi et godt bilde av situasjonen og grunnlag for å svare på problemstillingen.

---

5. REVISJONSKRITERIER

Forvaltningsrevisjonsprosjektet er gjennomført i samsvar med RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. I henhold til denne standarden skal det etableres revisjonskriterier. Revisjonskriterier er de krav og forventinger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal revideres/vurderes i forhold til.

Revisjonskriteriene er hovedsakelig hentet fra Opplæringsloven. Aktuelle paragrafer er gjengitt i fulltekst i vedlegg 1. Videre er kriteriene supplert med utfyllende tekst fra Veiledning om regelverk, prosedyrer og prosesser som gjelder for spesialundervisning, i grunnskole og videregående opplæring utgitt av utdanningsdirektoratet.

I tillegg er det for utforming av vedtak hentet kriterier fra forvaltningsloven.

Ut fra disse kildene har revisjonen kommet fram til følgende kriterier:

5.1 SAKSBEHANDLING

Før vedtak fattes:

- § 5-4 Det skal innhentes samtykke fra elev/foreldre
Det skal foreligge sakkyndig vurdering

Fra veileder om spesialundervisning:

Skolens henvendelse til PPT om behov for utredning av den enkelte elev bør være skriftlig, egne rutiner for dette kan være hensiktsmessig. Meldingen bør følges av en pedagogisk vurdering. PPTs vurdering bør inneholde en utredning av elevens læreforutsetninger og utbytte av det ordinære opplæringstilbudet. Videre bør den inneholde en anbefaling om hva slags opplæring som vil gi eleven et forsvarlig opplæringstilbud. PPT må ha kompetanse som gjør at utredning kan skje innen rimelig tid.

For elever som får spesialundervisning gjelder følgende:

- § 5-5 Det skal utarbeides individuell opplæringsplan som skal inneholde
- mål for opplæringen
  - innholdet i opplæringen
  - hvordan opplæringen ellers skal drives

Det skal utarbeides halvårlige rapporter som skal inneholde

- oversikt over den opplæringen eleven har fått
- vurdering av utviklingen til eleven

Rapporten skal sendes foresatte og kommune

For utforming av vedtaket gjelder:

Generelt gjelder forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak, bl.a. krav til begrunning av vedtak og opplysninger om klageadgang.

Fra veileder om spesialundervisning:

Vedtaket om å gi spesialundervisning må gjøre klart hvilket opplæringstilbud eleven skal få, ikke bare si noe om omfang. Videre må vedtaket si noe om organisering, behov for særskilt lærerkompetanse, utstyr osv. Dersom vedtaket henviser til sakkyndig vurdering, må denne være tydelig. Ved avvik fra sakkyndig vurdering skal dette framgå, og det må gå klart fram hva hele opplegget går ut på.

I tillegg sier opplæringsloven direkte:

- § 5-3 Ved avvik fra sakkyndig vurdering skal det beskrives hvordan eleven likevel får et tilfredsstillende opplæringstilbud.

5.2 KOMPETANSE

Om krav til kommunen:

§ 5-6 Hver kommune skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten i en kommune kan organiseres i samarbeid med andre kommuner. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering der loven krever det.

§ 13-1 Kommunen skal ha skolefaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen over skolenivået.

Om krav til vurdering av eleven:

§ 5-3 Det skal foreligge sakkyndig vurdering av eleven før vedtak om spesialundervisning fattes.

5.3 KOMMUNIKASJON OG SAMARBEID

Om krav til samarbeid og kommunikasjon:

§ 5-4 Elev eller foreldre kan kreve at skolen gjør nødvendige undersøkelser.

Foreldre skal gi samtykke til at det igangsettes sakkyndig vurdering.

Tilbud om spesialundervisning skal så langt som det er mulig utformes i samarbeid med elev og foresatte.

---

6. GRUNNSKOLENE I GRONG

Harran og Bergsmo har oppvekstsenter med barneskole og barnehage, mens kommunesenteret har kombinert barne- og ungdomsskole (Grong Barne- og ungdomsskole, GBU).

Kommunen har egen kommunalsjef for skole og oppvekst. Det er ansatt en førstekonsulent i 30 % stilling som er koordinator for skoler og barnehager. Det opplyses å være mye å gjøre og at ressursen er knapp i forhold til de oppgavene som skal ivaretas. I 2007 ble det opprettet en enhet for barne- og ungdomsarbeid med ansvar for å koordinere ulike tiltak for denne målgruppen (se kapittel 9). Politisk styres området gjennom Hovedutvalg for helse og oppvekst.

I Grong kommunes kommuneplan for 2006 -2009 er en av strategiene:

”Skape trygghet, trivsel og fremme læring basert på den enkeltes behov”

Dette følges bl.a. opp av ”Plan for kvalitetsutvikling av grunnskolene” som rulleres hvert år. Politikerne i Grong kommune har sagt at de ønsker å involvere seg i innholdet i skolen. Det er Hovedutvalg for helse og oppvekst som hvert år vedtar utviklingsmål for skolesektoren.

Med utgangspunkt i denne Kvalitetsutviklingsplanen utarbeides en mer detaljert ”Plan for kvalitetsutvikling og barnehage/skolevurdering i Grong kommune”. Den rulleres hvert år og baseres i tillegg på føringer fra departementet og Fylkesmannen, 4-årig kommuneplan for Grong kommune, og skolenes egne prioriteringer.

Planen inneholder et årshjul som viser hovedaktiviteter, en kommunal årsplan for vurdering, opplistede føringer og utviklingsmål og utfordringer. Det er også rammer for skolebesøk (program, kvalitetskriterier, evaluering), plangruppesamling og skjema for årsmelding.

Skolene avlegger kvartalstrapporter som legges fram for Hovedutvalget.

Rektorene ved alle skolene ytret ønske om større voksentetthet for å kunne gi et bedre tilbud til alle. Dette synet ble støttet av PPT, som mente at flere styrkingstimer vil gi større mulighet for tilpasset opplæring, slik at færre elever ville ha behov for spesialundervisning.

Oversikt over antall barn, lærere og klassedeling ved grunnskolene i Grong:

	Bergsmo oppvekstsenter	Harran oppvekstsenter	Grong Barne- og ungdomsskole
Elever på barnetrinn	53	55	135
Elever på ungdomstrinn			105
Deling	4-delt	4-delt	
Antall lærere	8	7	32
Barn i barnehagen	28	22	

Grong kommune har tilgang på PPT gjennom PPT for Indre Namdal. Dette er et interkommunalt samarbeid mellom 6 kommuner i Indre Namdal samt Grong videregående skole. Kontorsted er i Grong.

7. SPESIALUNDERVISNING I GRUNNSKOLEN I GRONG

7.1 OMFANG

Omfang av spesialundervisning i Grong kommune, sammenliknet med noen andre kommuner, KOSTRA-tall

	Grong 2004	Grong 2005	Grong 2006	Grong 2007*	Namdalseid 2007*	Flatanger 2007*	Lierne 2007*	N-T 2007*	Landet 2007*
Antall elever i grunnskolen		336	338	333	226	141	191		
Antall elever med spesialundervisning	21	15	18	25	18	9	18		
Årstimer spesialundervisning	3838	3882	3136	4590	1996	1767	3049		
Andel elever med spesialundervisning, %	5,9	4,5	5,3	7,5	8	6,3	9,4	5,8	6,3

* Tall fra 2007er foreløpige tall fra SSB

Tallene viser at omfanget av spesialundervisning i Grong kommune ikke skiller seg ut fra omfanget i andre kommuner. Det ble sagt at variasjonene mellom 2005 og 2007 kan skyldes at det fra Fylkesmannens utdanningsavdeling for en del år siden ble satt fokus på SAMTAK. Det vil si at elever som trengte hjelp, i størst mulig grad skulle få dette gjennom generell styrking i klassen. SAMTAK kunne være aktuelt for elever som ikke hadde store sammensatte vansker. Kommunen opplever at Fylkesmannen de siste årene har fokusert på at den enkelte elev i større grad skulle få tildelt ressurser til spesialundervisning. Økning i omfanget av spesialundervisning gjenspeiler dette.

Disse opplysningene bekreftes fra PPT: For få år siden var det generell enighet om at andelen elever med spesialundervisning burde reduseres, og at man i stedet burde styrke den ordinære tilpassede undervisningen. Men etter hvert som ressursene til skolen har gått ned, er det igjen en tendens til at andelen elever med spesialundervisning øker. Fra PPT ble det også pekt på følgende: Spesialundervisning er ikke bare en rettighet, det medfører også at eleven blir tatt ut av det ordinære opplæringstilbudet og ikke har de samme læringsmål som de andre elevene.

Denne tendensen reflekterer Riksrevisjonenes undersøkelse om opplæringstilbudet i grunnskolen, der det kom fram at nesten halvparten av rektorene vurderer opplæringstilbudet til elever uten spesialundervisning, men med behov for ekstra hjelp, til å ligge under forsvarlig nivå.

Det ble opplyst at de fleste elevene som får spesialundervisning beholder dette tilbudet i hele skoleløpet. Det ble hevdet at dersom flere kunne få tilbud tidlig ville behovet kanskje bli mindre etter hvert som eleven blir eldre, noe som finner støtte i finske undersøkelser.

For elever som først får spesialundervisning på ungdomsskolen kan det, ifølge rektor ved GBU, være selve skoleskifte som er med å utløse behovet. Videre kom det fram i samtalene at det ved de mindre skolene kan være lettere å gi tilpasset opplæring, både fordi miljøet er mindre og mer oversiktlig, og at voksentettheten er noe høyere. Tilstrekkelig voksentetthet ble av flere framhevet som en svært viktig forutsetning for å kunne gi elevene det de har krav på av tilpasset opplæring og spesialundervisning.

Rektorene opplyser at de ikke har indikasjoner på at det å få spesialundervisning oppleves som stigmatiserende.

7.2 ØKONOMI

Økonomien i kommunen blir beskrevet som stram, men skolene rapporterer om en noe bedre budsjettssituasjon de siste 2 årene. Dårlig økonomi opplyses å gi skolene mindre rom for praktiske og kreative løsninger i forhold til et tilpasset undervisningstilbud. Riksrevisjonenes undersøkelse viser at forsvarlig lærertetthet; ved siden av kompetanse, er en faktor som mange rektorer peker på som sentral for å sikre tilpasset opplæring.

I brev fra Utdanningsdirektoratet til landets kommuner og fylkeskommuner blir det presisert at det er kommunen /fylkeskommunen som har ansvar for at den enkelte skole har tilstrekkelige ressurser til å oppfylle elevenes individuelle rettigheter (spesialundervisning eller spesialpedagogisk hjelp) etter regleverket.

Utgiftene til spesialundervisning er innarbeidet i skolens totale budsjett. Det ble sagt at det ikke kan fattes vedtak om spesialundervisning helt uavhengig av økonomi, men at man i størst mulig grad forsøker å følge anbefalingene fra PPT. En skole rapporterte om at det et år var gitt ekstrabevilgning til skolen for å kunne gi tilstrekkelig tilbud i forhold til PPTs vurdering av behov.

Vanskelig økonomi går bl.a. også ut over muligheten til å skaffe vikar, og elever med enkeltvedtak om spesialundervisning er spesielt sårbare i så måte. Grong Barne- og Ungdomsskole har ordnet behovet for vikarer ved korttidsfravær fra egne rekker. Elevene får da vikarer som har pedagogisk utdanning, og som er kjent i klassen. I perioder med stram økonomi hender det at det kuttes i vikarbruken.

Det ble fra skolenes side ytret ønske om større voksentetthet for å kunne gi et bedre tilbud til alle elevene i form av tilpasset undervisning. Dette synet ble støttet av PPT, som mente at flere styrkingstimer vil gi større mulighet for tilpasset opplæring, slik at færre elever ville ha behov for spesialundervisning.

PP-tjenesten har ønske om flere stillinger for å kunne gi et bedre tilbud.

7.3 RUTINER FOR ARBEID MED SPESIALUNDERVISNING

I en rapport fra felles nasjonalt tilsyn på opplæringsloven fra 2007 utført i regi av Utdanningsdirektoratet, kom det fram at nærmere 90 % av kommunene har et eller flere avvik. Dette gjelder bl.a. følgende:

- Mangel på forsvarlig system for å avdekke, vurdere og følge opp om eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen
- Enkeltvedtak ikke tilstrekkelig klare og entydige
- Manglende enkeltvedtak for elever som har spesialundervisning og elever som ikke får spesialundervisning etter sakkyndig vurdering av PPT
- Uforholdsmessig lang tid fra henvisning til PPT og til vedtak fattes

I Grong kommune er det utarbeidet rutinebeskrivelser for arbeidet med spesialundervisning. Mange kommuner har utarbeidet slike prosedyrer, og den enkelte kommune står fritt til å finne fram til de mest tjenlige prosedyrer og rutiner innenfor de rammer som loven gir. De mest sentrale rutinebeskrivelsene som brukes i Grong kommune omtales under.

- Rutinebeskrivelse for det spesialpedagogiske arbeidet i barnehagene og grunnskolene i Grong kommune

Denne rutinebeskrivelsen inneholder en rekkefølgebeskrivelse av gangen for oppmelding av elever som vurderes å ha behov for spesialundervisning. Beskrivelsen har tidsfrister for ulike milepæler og gjelder "hovedoppmelding", men det presiseres at oppmelding av elever kan skje hele året. Eksempel på milepæler er: Kontaktmøter med foreldre for drøfting av eventuelle søknader, møter med PPT, utarbeidelse av rapporter og opplæringsplaner, søknadsfrist og behandlingsfrist.

- Rutinebeskrivelse for søknad om ressurser til elever med spesielle behov

Denne rutinebeskrivelsen er bygget opp for å sikre rett saksgang og dokumentasjon over det arbeidet som gjøres. Den inneholder søknadsskjema, mal for individuell opplæringsplan (3-årig og 1-årig) samt mal for halvårsrapportering.

- Rutiner fra PPT

PPT for Indre Namdal sender ut egen informasjonsbrosjyre til alle brukere av PP-tjenesten, deriblant skoler og barnehager. Informasjonen inneholder et avsnitt om henvisningsrutiner, og har skjema som skolene skal bruke ved når elever henvises til utredning. Rutinene beskriver hvordan elevenes eventuelle fagproblemer skal håndteres fra samtaler med foresatte, via kartlegging og til henvisning. For psykososiale og emosjonelle vansker gjelder også drøfting med foresatte, drøfting i basisgruppe (anonymt, ellers med samtykke fra foresatte). Det presiseres at foreldre kan henvende seg direkte til PPT. Videre beskrives hvordan hjelp til systemrettet arbeid med for eksempel lese/skrivevansker skal håndteres.

Alle som ble intervjuet mente at det å ha rutinebeskrivelser for dette fagområdet hadde bidratt til å sikre at regleverket ble fulgt og at kvaliteten på arbeidet med henvisning, planer og rapportering var blitt bedre. Det gir trygghet å vite at det jobbes etter gjennomarbeidede rutiner som fanger opp krav i lov og forskrift.

De mener også at det er lagt opp til gode rutiner ved overganger fra barneskole til ungdomsskole og videre helt opp til videregående skole.

PPT rapporterer at det ved skolene i Grong kommune er få lærere involvert i undervisningen av den enkelte elev som har vedtak om spesialundervisning, noe som anses som en stor fordel.

7.4 SAKSBEHANDLING

7.4.1 Beskrivelse

Skolene sender kopi av dokumenter vedrørende enkeltvedtak i forbindelse med saksbehandling til kommuneadministrasjonen. Mappene som ble gjennomgått lå i låsbart skap. Elevmappene var påført elevens navn, og inneholdt en nummerert oversikt over dokumentene i mappene. Det var lett å finne de rette dokumentene for hvert år. I det følgende vises til noen av opplæringslovens regler.

Før vedtak fattes

I alle undersøkte saker hadde foresatte skrevet under søknad om ekstra ressurser til sine barn. Gjennom intervjuene med rektorene kom det også fram at det i de fleste tilfellene der spesialundervisning var aktuelt var god kontakt med foresatte i vurderingsfasen. Gjennom kommunen og PPTs rutinebeskrivelser er også kontakten med foresatte beskrevet.

Det går fram av PPTs krav til skolens henvisningsrutiner, at skolen skal ha gjennomført en vurdering av eleven før henvisningen, og fra skolene opplyses at det gjøres mye kartlegging i denne fasen.

Følgende punkter er bl.a. listet opp:

- Diskutere problemer med foreldre/foresatte
- Drøfte problemene internt i skolen
- Drøfting med aktuelle lærere, PPT, evt. tverrfaglig team
- Fagvansker skal kartlegges ved hjelp av ulike tester

Selve henvisningen til sakkyndig vurdering skal skje på fastlagt skjema som undertegnes av både skole og foresatte, dette er med på å sikre at skolen har gjort de nødvendige forundersøkelser og vurderinger av elevene samt involvering av foresatte.

For alle undersøkte søknader forelå sakkyndig vurdering utarbeidet av PP-tjenesten. For enkelte elever var det henvist til tidligere vurderinger, da var denne utredningen spesielt fyldig. Tiden fra underskrevet søknad til det forelå sakkyndig rapport varierte fra 1 uke til i et tilfelle 3 måneder. Gjennomsnittet for undersøkte saker var 35 dager. Vurderingen forelå tidsnok til at det kunne fattes vedtak i god tid før oppstart av neste skoleår.

Vurderingene inneholdt bl.a. beskrivelse av elevens funksjonsevne og utbytte av undervisning i vanlig klassesituasjon, og anbefaling av omfang og organisering av spesialundervisning og krav til lærers kompetanse.

Utforming av vedtak

Vedtakene beskrev gitt tilbud i forhold til antall timer med lærere og assistent, og i noen tilfeller organisering i forhold til timer alene eller i gruppe. Det ble i liten grad beskrevet hvilke fag spesialundervisningen gjaldt, og heller ikke gitt nærmere beskrivelse av tilbudet (i hvilke fag, hvordan støtte skulle gis osv). Anbefaling/krav om spesial-pedagogisk kompetanse framsatt i sakkyndig vurdering ble bare i noen tilfeller gjenspeilet i vedtaket. Anbefalt timeantall gitt i vurderingene ble heller ikke alltid fulgt opp i vedtaket. Det ble i disse tilfellene ikke gitt nærmere beskrivelse av hvordan eleven likevel skulle få et tilfredsstillende opplæringstilbud. I noen tilfeller ble det i meldingsbrevet henvist til søknad, men ingen av de undersøkte vedtakene henviste til sakkyndig vurdering.

Fra og med 2007 var meldingsbrevene fyldigere med henvisning til begrunnelsen i søknaden. I den grad rektors vurdering i forelå i meldingen gikk den ut på å være enig i at eleven hadde rett til og behov for spesialundervisning.

Alle vedtak inneholdt henvisning til klageadgang.

Om planer og rapporter

For alle elever var det laget individuelle opplæringsplaner (IOP). For noen elever var det laget både 3-årige og 1-årige planer. Planene inneholdt som oftest flere mål for opplæringen. Enkelte mål var formulert slik at de kunne være vanskelig å evaluere. Planene inneholdt fyldig beskrivelse av innholdet i undervisningen og også beskrivelse av hvordan undervisningen skulle organiseres, og også læremidler som skulle brukes.

Det ble opplyst at forståelsen blant lærere for dette arbeidet har utviklet seg over tid, og at det fra rektorenes ståsted ble observert stadig bedre kvalitet på disse planene.

For alle undersøkte elevmapper var det utarbeidet halvårlige rapporter om undervisningen. Disse inneholdt beskrivelse av omfanget (antall timer og organisering) og en fyldig vurdering av elevens utvikling. Rapportene inneholdt også et avsnitt der nye mål for eleven ble formulert. Alle rapporter var påført at kopi skal sendes foresatte.

Det ble opplyst at utforming av vedtak var et av kommunens fokusområder for forbedring av rutiner for arbeidet med spesialundervisning.

7.4.2 Vurdering

Gjennom rutinebeskrivelser, utarbeidelse av maler og skjema er revisors vurdering at Grong kommune langt på veg har sikret at opplæringslovens formelle krav til saksbehandling som gjelder elever med behov for spesialundervisning er ivaretatt. Kommunen kommer bedre ut enn resultatene fra nasjonalt tilsyn som det ble henvist til innledningsvis i dette kapittelet.

Krav om samtykke fra elev/foresatte og krav om sakkyndig vurdering er dokumentert ivaretatt ved gjennomgang av elevmapper med enkeltvedtak, og er også sikret gjennom rutinebeskrivelser. Innholdet i den sakkyndige vurderingen tilfredstilte etter det revisor kunne se veilederens krav til innhold.

Individuelle opplæringsplaner var utformet over en mal, og inneholdt formelt sett de nødvendige elementene. Beskrivelsen av mål var likevel i mange tilfelle lite konkrete, og målene var mer utformet som tiltak. Dette vil gjøre det vanskelig å rapportere i forhold til måloppnåelse.

Halvårsrapportene hadde en fylldig evaluering av elevens utvikling, og inneholdt også beskrivelse av eventuelle nye målsettinger for eleven.

Utformingen av vedtak om spesialundervisning er, til tross for at det har skjedd en forbedring, fortsatt er mangelfull med hensyn til å beskrive, og eventuelt begrunne, tilbudet som eleven gis. Revisor fant at vedtakene er konkrete med hensyn til antall timer lærer- og eventuell assistentressurs som tildeles, men i de fleste tilfellene mangler beskrivelse av organisering og innhold. Det henvises heller ikke til den sakkyndige vurderingen, og i de tilfellene vedtaket ikke samsvarer med anbefalingen gitt av PPT, oppfyller ikke vedtaket lovens krav om å beskrive hvordan kommunen mener at eleven likevel får et tilfredsstillende opplæringsstilbud.

Fra PPTs side ble det framhevet at organiseringen av og innholdet i spesialundervisningen er vel så viktig som antall timer, og at det derfor er viktig at også innholdet presiseres i vedtaket.

7.5 KOMPETANSE

7.5.1 Beskrivelse

Grong kommune har en egen avdeling for skole og oppvekst ledet av kommunalsjef. Det er ansatt førstekonsulent for skole/barnehagesektoren i 30 % stilling. Førstekonsulenten har spesialpedagogisk utdanning og bakgrunn fra skolesektoren. At skoleeier har spesialpedagogisk kompetanse i sin stab ble fra flere framhevet som en svært viktig faktor for å ha fått på plass de rutine og den forståelsen som nå er forankret i skolene.

I Riksrevisjonens undersøkelse av opplæringsstilbudet i grunnskolen fra 2005-2006 går det fram at de fleste rektorene i undersøkelsen pekte på at lærerens kompetanse er det viktigste enkeltelementet for å sikre at elevene får tilpasset opplæring.

Alle skolene har lærere med spesialpedagogisk utdanning. Det er egne spesialpedagogstillinger ved GBU. Rektor mener at god kompetanse hos lærere har gjort arbeidet med planer og oppfølging av elever med behov for spesialundervisning bedre, og at det nå er større forståelse for de formelle kravene som stilles i arbeidet rundt organiseringen av spesialundervisning.

Grong kommune har tilgang på pedagogisk-psykologisk tjeneste gjennom PPT for Indre Namdal. PPT har 3,5 stillingshjemler i dag. Flere ansatte jobber deltid i PPT, men har stillingsandeler ute på skolene. Dette beskrives som en klar fordel, ved at man får tett kontakt opp mot skolene. Saksbehandlingstiden i PPT oppfattes som akseptabel. PPT tilbyr kurs og veiledning overfor skolene innenfor fagområder relatert til spesialundervisning/tilpasset opplæring.

Det har ikke kommet fram at det er spesiell kompetanse som mangler. Det ble rapportert om vilje til å tilegne seg spesialkompetanse dersom det har vært behov for dette. Stram økonomi opplyses å begrense muligheten til å ha ambisiøse kompetansehevingsplaner. Ulike kompetansesentre brukes når det dukker opp elever med spesielle behov.

Fylkesmannen oppfattes som en god medspiller i skolefaglige spørsmål.

7.5.2 Vurdering

Opplæringslovens § 5-6 har bestemmelser om at hver kommune skal ha pedagogisk psykologisk tjeneste. Tjenesten skal sørge for at det utarbeides sakkyndige vurderinger der loven krever det,

Tjenesten kan organiseres sammen med andre kommuner, og er i Grong ivaretatt gjennom interkommunalt samarbeid.

Gjennom PPTs rutinebeskrivelse for henvisning av elever sikres et godt utgangspunkt for den sakkyndige vurderingen som skal gjøres, og gjennomgangen av disse viser at de inneholder det loven har som krav, jfr tidligere omtale av utredningene.

Opplæringslovens krav om skolefaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen er ivaretatt.

Kommunen har fått på plass viktige rutinebeskrivelser for arbeidet med spesialundervisning. Dette tyder på at det både er kompetanse og vilje på administrativt nivå for å sikre at det faglige nivået på opplæringen i kommunen ivaretas.

Det faktum at det på alle skoler er lærere med spesialpedagogisk kompetanse (og annen tilleggskompetanse) er et godt utgangspunkt for å sikre elevene best mulig opplæring, jfr uttalelser i Riksrevisjonens undersøkelser.

7.6 KOMMUNIKASJON OG SAMARBEID

7.6.1 Beskrivelse

Utdanningsdirektoratets veileder har utfyllende kommentarer til forståelsen av Opplæringslovens § 5-4 om samarbeid med foreldre/elev:

”Skolen har et selvstendig ansvar for at det blir forsvarlig vurdert om eleven får et tilfredsstillende utbytte av undervisningen. Skolen har sammen med PP-tjenesten ansvar for at samarbeidet med eleven og foreldrene ivaretas gjennom ulike trinn i prosessen. Det må innhentes samtykke fra foreldrene før sakkyndig vurdering og før det fattes vedtak om spesialundervisning.”

Kontakten med foreldre til barn med spesielle behov er et sentralt punkt i kommunens og PPTs rutinebeskrivelser, og skal sikre at dette skjer i henhold til lovens krav. Det gjelder fra tidlig kontakt, helt til foresatte undertegner søknad om spesialundervisning. Det rapporteres om gode relasjoner til foreldre generelt, og til foreldre som skolen samarbeider ekstra tett med.

PPT deltar på møter med foresatte som skole eller barnehage initierer. PPT har kontakt med foresatte i forbindelse med sakkyndig utredning etter henvisning, og ved evaluering av enkeltelever.

Den enkelte skole rapporterer om god kontakt med PP-tjenesten, både gjennom faste møter, men det er også etablert praksis for å ha møter ved behov. Det er opparbeidet et tillitsforhold mellom PPT og skolene, og PPT tilstreber å finne plass til å ta inn nye elever til vurdering for å unngå ventelister. Gjennom samtalene kom det fram at skolene god kontakt med administrasjonen, og skolene har også regelmessig kontakt med hverandre.

I forbindelse med arbeidet med barn og unge med spesielle utfordringer holdes såkalte basismøter der det deltar kompetanse fra ulike miljøer (PPT, skolehelsetjenesten, psykososialt team, barnevern osv) etter behov. Foresatte inviteres også til å delta, uansett drøftes ingen navngitte barn uten etter samtykke fra foreldre.

Kontakt med foreldre foregår på flere måter. Ved skolestart deler skolene ut brosjyre med opplysninger om skolene. Det holdes foreldremøter og reglemessige kontaktmøter med foreldre, der spesialpedagog kan være med ved behov. Rektorene har inntrykk av at foreldre har lav terskel for å ta kontakt med skolen dersom de lurer på noe, eller har tilbakemeldinger, og dette oppleves som positivt fra skolens side.

På kommunens hjemmeside er de tre skolene presentert, og i samtalen kom det også fram at det arbeides med utvikling av egen hjemmeside for skolene. Grong Barne- og ungdomsskole oppgir å ha høy prioritet på dette. Utover at GBU har lagt ut sin virksomhetsplan, har kommunen eller skolene ikke presentert stoff som beskriver hvordan det tenkes rundt skoledriften, (fra kommuneplan, kvalitetsplaner, sosial læreplan, rutinebeskrivelser osv.) Informasjon om skolene ligger også ute på den nettbaserte læringsplattformen "It's learning".

7.6.2 Vurdering

Bestemmelsen om samtykke fra foreldre i forbindelse med utredning av elevers behov for spesialundervisning synes godt ivaretatt. Rutinebeskrivelser fra kommunen og henvisningsskjema fra PPT inneholder alle påminninger om at foresatte skal informeres og høres underveis i en utredningsfase om spesialundervisning.

Både skoler og PPT rapporterer om jevnlig og god kontakt med foreldre, og at det er lite klager på enkeltvedtak, noe som ble bekreftet i undersøkte saker. Kopier av planer og vurderinger ble rutinemessig sendt foresatte.

Alt i alt vurderes de formelle kravene om informasjon og medvirkning i loven som ivaretatt, men elev og foreldres mulighet til reell påvirkning ved utarbeidelse av planer og rapporter er ikke undersøkt.

Kommunen har imidlertid ikke fullt utnyttet muligheten hjemmesiden gir til å formidle informasjon til befolkningen om de rettigheter, muligheter og tilbud de har, det være seg både i henhold til kap. 5 og 9a i opplæringsloven.

---

8. ARBEID MED BARN OG UNGES PSYKOSOSIALE MILJØ

Kontrollutvalget ønsket at revisjonen skulle se på forholdene omkring barn og unges psykososiale miljø. Ved å gi en beskrivelse av gjennomførte tiltak og dagens tilbud, har vi forsøkt å svare på problemstillingen om hva Grong kommune har gjort innenfor dette området de siste årene.

8.1 ARBEID MED PSYKOSOSIALT MILJØ I GRUNNSKOLEN

Gjennom samtalen kom det fram inntrykk av at det psykososiale miljøet i skolene er bedre nå enn det hadde vært for noen år siden. Enkeltelever med atferdsproblemer kan skape vanskelige forhold både i klasse og skolesituasjonen. At det generelt oppleves å være mindre mobbing nå betyr ikke at mobbing ikke forekommer, og det ble understreket at dersom noen opplever å være mobbet, så kan ingen påstå at så ikke er tilfelle, og det er all mulig grunn til å ta hvert enkelt tilfelle på alvor. Det ble også pekt på at mobbing ikke bare foregår i skolen.

Opplæringslovens § 9 a pålegger skolene å arbeide aktivt og målrettet for å oppfylle kravene til skolemiljøet. Gjennom denne lovendringen fra 2003, ble det opplyst at kommunen fikk "tettet hull" i sitt arbeid med elevenes fysiske og psykiske miljø. Grong kommune fokuserte på dette

gjennom et notat til skolene i 2005. I notatet stilles konkrete krav til skolene om å få på plass en del rutiner som ivaretar bestemmelsene i opplæringslovens § 9a, det gjelder informasjon, medvirkning, og avviksrapportering. Dette rapporteres nå å være fulgt opp fra skolene, og det blir nå jobbet systematisk ved skolene for å forbedre det psykososiale miljøet.

I juni 2003 ble handlingsplan mot mobbing i Grong kommune og Sosial læreplan for skolene i Grong behandlet i Hovedutvalg for helse og oppvekst. Kommunen har gjennom dette arbeidet systematisert oppfølgingen i Manifest mot mobbing fra 2002 og 2006, initiert av KS, utdanningsforbundet, foreldreutvalget for grunnskolen og regjeringen. Disse planene er tilpasset den enkelte skole. Videre har den enkelte skole gjennomført egne tiltak. Alle skolene har nedsatt skolemiljøutvalg, der elever og foreldre deltar, og de har egne rutinebeskrivelser for når elev slår/angriper/trakasserer ansatte i skolen.

Ved Grong barne- og ungdomsskole er det innført ”Rutiner for klasseledelse ved GBU”, og ”ROA, prosjekt Respekt – Omsorg- Ansvar”. ROA er å betrakte som et ordensreglement for skolen. Ifølge rektor har ROA bred forankring både hos elever og foresatte, og rapporteres å ha hatt positiv virkning på miljøet ved skolen. ROA er et systemrettet arbeid som har fokus på positiv atferd og læringsmiljø. ROA som system er ikke tatt i bruk ved oppvekstsentrene i kommunen. PP-tjenesten mener at det burde gjøres, men representant for oppvekstsenter mener at det ikke passer i det forholdsvis oversiklige miljøet de har.

Ved Harran oppvekstsenter har PPT vært inne med et eget opplegg om klasseledelse, og der er det spesielt tatt tak i forhold omkring oppstart, endring og avslutning av hendelser/situasjoner for å bedre miljøet i klassesituasjonen.

Bergsmo oppvekstsenter har invitert kommunens psykososiale team inn i skolens 6. og 7. klasse for å ha samtaler med elevene. Dette anses som et viktig forebyggende tiltak, og foresatte er også trukket inn i dette arbeidet

Ingen av skolene hadde hatt klagesaker etter reglene i § 9a, dvs klager på elevenes fysiske eller psykiske miljø, men det hadde kommet skriftlige henvendelser om temaet som hadde blitt besvart skriftlig.

Alle skolene deler ut informasjonsskriv ved skolestart. I GBUs informasjonsbrosjyre som deles ut hver høst er det tatt inn et avsnitt om § 9a og en beskrivelse av ROA. Videre opplyses det at det ligger informasjon på læringsplattformen ”It’s learning” der både elever og foreldre har tilgang. Skolene arbeider med egne hjemmeside, og skolenes planer vil ha sin naturlige plass her.

I informasjonsbrosjyre fra Harran er § 9a ikke nevnt, men det presiseres at det informeres om innholdet i denne paragrafen på foreldremøter og lignende

Fokusering på elevenes skolemiljø gjennom Opplæringslovens § 9a, og Grong kommunes presisering av disse bestemmelsene gjennom notat og krav til skolene ble av skoleledelsen sett på som et viktig bidrag for å sikre at elevenes rettigheter ble ivaretatt på en best mulig måte.

Informasjon om dette ligger ikke ute på kommunens eller skolens hjemmesider.

8.2 ARBEID MED PSYKOSOSIALT MILJØ FOR BARN OG UNGE I KOMMUNEN

Etter mange negative hendelser med påfølgende avisoppslag spesielt i 2002, kom det allerede fra 2003 i gang ulike tiltak rettet mot barn og unge i Grong. Dette har blitt lagt merke til, og samme avis kom i en leder våren 2008 med anerkjennelse til Grong kommune for det arbeidet som var gjort.

Barne- og ungdomsenheten ble opprettet sommeren 2007. Enheten var i full drift fra desember 2007, og er en midlertidig ordning ut 2008. Enheten er et resultat av behov for koordinering og samordning av ulike prosjekter og tiltak rettet mot barn og unge i Grong. Fokus er tverrfaglig samarbeid om barn og unge, spesielt gjennom forebyggende arbeid for denne målgruppen. En annen viktig oppgave er å gi informasjon til innbyggere og andre om de ulike tiltakene i kommunen.

Enheten har i dag ca 2 stillingshemler. I tillegg kommer prosjektledelsen i Yes!-prosjektet og ungdomsarbeider fra psykososialt team som jobber tett med enheten. Finansieringen av enheten har kommet i stand ved omfordeling av midler internt, prosjektmidler og en sterkt ønske fra både rådmann og politikere om å få organisert en slik enhet.

Enheten jobber først og fremst med forebyggende ungdomsarbeid gjennom **Ungdomsplanen** som første gang ble laget i 2003, og som rulleres hvert år. Planen "eies" av Grong kommune, skoler, frivillige lag og foreninger som jobber mot målgruppen, og andre som politi og kirke. Planen gjennomgås og rulleres en gang i året i et stormøte. Planen inneholder både brede og mer spissede tiltak. Plan for 2008 ligger som vedlegg til rapporten.

Fra planen for 2008 vil vi spesielt nevne følgende:

Kjærlighet og grenser er et rusforebyggende familieprogram. Prosjektet gjennomføres i samarbeide med 7. klassetrinnet på skolen. Det ble prøvet ut ved GBU i 2007, men vil bli tilbudt alle skolene i kommune fra høsten 2008. Det var stor påmelding til prosjektet som involverer både foreldre og barn. Programmet er delt i en ungdomsdelt som kjøres i skolen, en foreldredelt på kveldstid og en felles del.

MOT-prosjektet fanger opp ungdommen fra 8. trinn og til ca.18-årsalder. MOT berører mange av de samme problemstillingene omkring det å si nei og grensesetting i ulike sammenhenger. Det er et landsomfattende prosjekt der Grong kommune gjennom barne- og ungdomsenheten bidrar med stillingsressurs til MOT-informanter og til koordinering.

Hybelteamet er et boligsosialt prosjekt. Det er et tilbud til alle registrerte hybelboende ungdom i Grong. Det fungerer som et tillegg til hjem og skole, og kan være døråpner til fritidsaktiviteter og hjelpeapparat. Hybelteamet består av voksenpersoner som tilbyr samtaler og besøk.

Ungdomsklubben har eksistert siden 2003, og har holdt til i lokaler i kjelleren på kjøpesenteret. Klubben skal nå flytte til nye lokaler i idrettshallen, og ungdomskoordinator håper på synergieffekter av samarbeide med idrettsmiljøet.

Som eksempel på en aktivitet styrt av interesse ble **Mekkeklubben** nevnt spesielt. Det opplyses at dette er et tiltak som helt tydelig har truffet en stor målgruppe. Videre ble arbeidet med å involvere ungdom i **kulturarbeidet** i kommunen nevnt som et annet viktig bidrag for å bedre ungdommens oppvekstmiljø. Det arrangeres 4 årstidsfestivaler som aktiviserer mange.

Ungdomsrådet ble startet opp igjen høsten 2007 og består av 3 representanter hver fra GBU og GVS og 1 representant fra Namdals folkehøgskole.

Yes!-prosjektet er en stor satsing i Grong kommune. Våren 2008 brukes mye tid på å få på plass den siste finansiering en av prøvedrift av dette prosjektet. Dette skal være et lavterskel tilbud som koordinerer de ulike hjelpetilbudene barn og unge med ulike utfordringer har, enten det gjelder skole, sosialt eller privat. Det har vært gjennomført forstudie og forprosjekt, og kommunen har opplevd stor velvilje både fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Sosial - og helsedirektoratet underveis. Yes!-prosjektet har fått mye oppmerksomhet, og mange er interessert i følge resultatene som oppnås. Etter forstudien ble følgende hovedmål for prosjektet utformet: *Gi et unikt, individuelt og koordinert tilbud til barn og unge basert på inspirasjon, holdninger og mestring for å sikre god livskvalitet. Rett tilbud til rett tid.*

---

9. KONKLUSJON

Gjennomgangen av Grong kommunes arbeid med spesialundervisning viser at kommunen har gjort et grundig arbeid med å sikre skolebarns rettigheter etter opplæringslovens kapittel 5.

Det er utarbeidet retningslinjer som alle skolene skal forholde seg til i vurderingsprosessen fram mot en eventuell søknad om ressurser til spesialundervisning for den enkelte elev. Videre er det laget rutiner og maler for utarbeidelse av nødvendig dokumentasjon som loven krever. Rutinene beskriver både hva som skal gjøres, hvem som skal være med i arbeidet, og når de ulike fasene som hovedregel skal være gjennomført.

Stikkprøvekontroll av saksbehandlingen tyder på at retningslinjene stort sett følges.

Det ble avdekket forbedringspotensial for utformingen av meldingsbrev om enkeltvedtak. At disse var mangelfulle var kommunen klar over, og det ble opplyst at det ble det arbeidet spesielt med dette i det arbeidet som kontinuerlig pågikk for å forbedre interne rutiner.

Videre anbefales at kommunen fortsetter arbeidet med forbedring av målformuleringen i individuelle opplæringsplaner.

Det ser ut til at kommunen og skolene har tilgang på tilstrekkelig kompetanse til å sikre elevene den opplæring de har krav på. At det sentralt i kommunen er fagperson med god kompetanse på spesialundervisning, ble av flere framhevet som en av de viktigste årsakene til at Grong kommune hadde fått på plass et system og rutinebeskrivelser som alle skolene kunne bruke innenfor dette viktige fagområdet.

Rutinebeskrivelsene er tydelige på å sikre informasjon til, og mulighet for medvirkning fra foresatte.

---

10. HØRING

På vegne av Rådmannen har kommunalsjef oppvekst gitt følgende generelle uttalelse:

”Rapporten gir etter vår mening en fylldig og informativ beskrivelse av status innenfor spesialundervisninga i grunnskolen og vårt arbeid med barn og unges psykososiale miljø i Grong kommune. Konklusjonene er i tillegg konkrete og veiledende for oss både i forhold til det som fungerer tilfredsstillende etter opplæringslovens krav, og i forhold til forbedringspotensiale. Slik sett er rapporten et godt grunnlag for vårt arbeid med å bli bedre innenfor de områdene der det er påvist potensiale for forbedring.”

I tillegg er det pekt på et par presiseringer som er innarbeidet i teksten.

---

11. KILDER

- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).
- Veiledning om spesialundervisning i grunnskole og vidaregåande opplæring, regelverk, prosedyrer og prosesser. Revidert utgave 2004 Utdanningsdirektoratet
- Riksrevisjonens undersøkelse av opplæringa i grunnskolen Dokument nr. 3:10 (2005–2006)
- Brev fra Utdanningsdirektoratet til Kunnskapsdepartementet 2007, Rapport fra nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet 2007
- Namdalsavisa, leder 2. februar 2008

- Dokumenter fra Grong kommune
  - Grong Kommuneplan 2006-2009
  - Plan for kvalitetsutvikling og barnehage/skolevurdering 2008/2009, vedtatt
  - Informasjon til brukere av PPT for Indre Namdal 2007-08, PPT Indre Namdal
  - Rutiner for det spesialpedagogiske arbeidet i barnehagene og grunnskolen i >Grong kommune, revidert 13/3 2007
  - Sosial læreplan for skolene i Grong, vedtatt av HU 17.06.03
  - Handlingsplan mot mobbing i Grong kommune, vedtatt av HU 17.06.03

Opplæringsloven. Kapittel 5. Spesialundervisning

§ 5-1. Rett til spesialundervisning

Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.

I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal ha eit slikt innhald at det samla tilbodet kan gi eleven eit forsvarleg utbytte av opplæringa i forhold til andre elevar og i forhold til dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven. Elevar som får spesialundervisning, skal ha det same totale undervisningstimetallet som gjeld andre elevar, jf. § 2-2 og § 3-2.

§ 5-3. Sakkunnig vurdering

Før kommunen eller fylkeskommunen gjer vedtak om spesialundervisning etter § 5-1 eller § 5-2, eller vedtak om spesialpedagogisk hjelp etter § 5-7, skal det liggje føre ei sakkunnig vurdering av dei særlege behova til eleven. Vurderinga skal vise om eleven har behov for spesialundervisning, og kva for opplæringstilbod som bør givast.

Den sakkunnige vurderinga skal blant anna greie ut og ta standpunkt til

- eleven sitt utbytte av det ordinære opplæringstilbodet
- lærevanskar hjå eleven og andre særlege forhold som er viktige for opplæringa
- realistiske opplæringsmål for eleven
- om ein kan hjelpe på dei vanskane eleven har innanfor det ordinære opplæringstilbodet
- kva for opplæring som gir eit forsvarleg opplæringstilbod.

Departementet kan gi nærmare forskrifter om den sakkunnige vurderinga.

Dersom vedtaket frå kommunen eller fylkeskommunen avvik frå den sakkunnige vurderinga, skal grunngivinga for vedtaket blant anna vise kvifor kommunen eller fylkeskommunen meiner at eleven likevel får eit opplæringstilbod som oppfyller retten etter § 5-1, § 5-2 og § 5-7.

§ 5-4. Nærmare om saksbehandlinga i samband med vedtak om spesialundervisning

Eleven eller foreldra til eleven kan krevje at skolen gjer dei undersøkingar som er nødvendige for å finne ut om eleven treng spesialundervisning, og eventuelt kva opplæring eleven treng. Undervisningspersonalet skal vurdere om ein elev treng spesialundervisning, og melde frå til rektor når slike behov er til stades.

Før det blir gjort sakkunnig vurdering og før det blir gjort vedtak om å setje i gang spesialundervisning, skal det innhentast samtykke frå eleven eller frå foreldra til eleven. Med dei avgrensingane som følgjer av reglane om teieplikt og § 19 i forvaltningslova, har eleven eller foreldra til eleven rett til å gjere seg kjende med innhaldet i den sakkunnige vurderinga og til å uttale seg før det blir gjort vedtak.

Tilbod om spesialundervisning skal så langt råd er, formast ut i samarbeid med eleven og foreldra til eleven, og det skal leggjast stor vekt på deira syn.

§ 5-5. Unntak frå reglane om innhaldet i opplæringa

Reglane om innhaldet i opplæringa i denne lova og i forskrifter etter denne lova gjeld for spesialundervisning så langt dei passsar. For elev som får spesialundervisning, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan. Planen skal vise mål for og innhaldet i opplæringa og korleis ho skal drivast. Også avvikande kontraktsvilkår for lærlingar kan fastsetjast i den individuelle opplæringsplanen.

Skolen skal kvart halvår utarbeide skriftleg oversikt over den opplæringa eleven har fått, og ei vurdering av utviklinga til eleven. Skolen sender oversikta og vurderinga til eleven eller til foreldra til eleven og til kommunen eller fylkeskommunen.

§ 5-6. Pedagogisk-psykologisk teneste

Kvar kommune og kvar fylkeskommune skal ha ei pedagogisk-psykologisk teneste. Den pedagogisk-psykologiske tenesta i ein kommune kan organiserast i samarbeid med andre kommunar eller med fylkeskommunen.

Tenesta skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å leggje opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal sørgje for at det blir utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det. Departementet kan gi forskrifter om dei andre oppgåvene til tenesta.

§ 5-7. Spesialpedagogisk hjelp før opplæringspliktig alder

Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp. Hjelpa skal omfatte tilbod om foreldrerådgiving. Hjelpa kan knytast til barnehagar, skolar, sosiale og medisinske institusjonar og liknande, eller organiserast som eige tiltak. Hjelpa kan også givast av den pedagogisk-psykologiske tenesta eller av ein annan sakkunnig instans.

For spesialpedagogisk hjelp gjeld § 5-4 andre og tredje leddet i lova. § 5-5 andre leddet i lova gjeld så langt det passsar.

§ 5-8. Helsetenestetilbod

Departementet kan gi forskrifter om helsetilsyn og medisinsk hjelp for elevar som får spesialundervisning.

§ 5-9. Statens plikt til å sørgje for læremiddel

Departementet skal sørgje for at det blir utarbeidd lærebøker og andre læremiddel for spesialundervisning

Kapittel 9a. Elevane sitt skolemiljø

Kapitlet føyd til med lov 20 des 2002 nr. 112

§ 9a-1. Generelle krav

Alle elevar i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.

§ 9a-2. Det fysiske miljøet

Skolane skal planleggjast, byggjast, tilretteleggjast og drivast slik at det blir teke omsyn til tryggleiken, helse, trivselen og læringa til elevane.

Det fysiske miljøet i skolen skal vere i samsvar med dei faglege normene som fagmyndigheitene til kvar tid anbefalar. Dersom enkelte miljøtilhøve avvik frå desse normene, må skolen kunne dokumentere at miljøet likevel har tilfredsstillande verknad for helsa, trivselen og læringa til elevane.

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreiast slik at det blir teke omsyn til dei elevane ved skolen som har funksjonshemmingar.

Dersom ein elev eller forelder, eller eit av råda eller utvala ved skolen der desse er representerte, ber om tiltak for å rette på fysiske miljøtilhøve, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

§ 9a-3. Det psykososiale miljøet

Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande åtfærd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

§ 9a-4. Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane (internkontroll)

Skolen skal aktivt drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.

§ 9a-5. Elevdeltaking i skolemiljøarbeidet

Elevane skal engasjerast i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske arbeidet for helse, miljø og tryggleik ved skolen. Skolen skal leggje oppgåver til rette for elevane etter kva som er naturleg for dei enkelte årstrinna.

Elevrådet kan nemne opp skolemiljørepresentantar til å vareta elevane sine interesser overfor skolen og myndigheitene i saker som har med skolemiljøet å gjere. Skolemiljørepresentantane deltek i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske helse-, miljø- og tryggingsarbeidet ved skolen i den grad det vedkjem skolemiljøet for elevane.

Elevane kan møte med inntil to skolemiljørepresentantar i arbeidsmiljøutvalet eller anna samarbeidsorgan der eit slikt er oppretta ved skolen i samsvar med arbeidsmiljøloven kapittel 7, når dette behandlar spørsmål som vedkjem skolemiljøet for elevane. Skolemiljørepresentantane har da talerett og rett til å få meininga si protokollert. Skolemiljørepresentantane skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som er omfatta av teieplikt etter lover eller forskrifter.

Skolemiljørepresentantane har rett til den informasjon som trengst for oppdraget, så langt informasjonen ikkje er omfatta av teieplikt etter lover eller forskrifter.

Skolemiljørepresentantane har rett til den opplæring og det fritak frå undervisningstimar som trengst for å skjøtte oppgåvene.

§ 9a-6. Informasjonsplikt og uttalerett

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet og dessutan elevrådet og foreldrerådet skal haldast løpande underretta om alle tilhøve - deriblant hendingar, planar og vedtak - som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Råda og utvala som er nemnde i første ledd, skal så tidleg som mogleg takast med i planlegginga og gjennomføringa av miljøtiltak ved den enkelte skolen, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som har betydning for skolemiljøet.

Dersom skolen blir klar over tilhøve ved skolemiljøet som kan ha negativ verknad for helsa til elevane, skal elevane og dei føresette snarast mogleg varslast om det.

§ 9a-7. Straff

Med bøter eller fengsel i inntil 3 månader eller begge delar blir den straffa som forsettleg eller aktlaust bryt krava i dette kapitlet eller i forskrifter gitt i medhald av det.

Medverknad blir straffa på same måten.

§ 9a-8. Skolefritidsordninga

Føresegnene i dette kapitlet gjeld også for skolefritidsordning oppretta etter lova her.

§ 9a-9. Forskrifter

Departementet kan gi nærmare forskrifter om skolemiljøet til elevane.

Fra: Bjarne Myrvang [bjarne.myrvang@grong.kommune.no]

Sendt: 5. september 2008 12:50

Til: Tone Røttesmo; Rikke Haave

Emne: Tilbakemelding på forvaltningsrevisjonsrapport nr. 1742 - 1/2008.

Tone Røttesmo
Rikke Haave

KOMMENTARER TIL FORVALTNINGSREVISJONSRAPPORT NR. 1742 - 1/2008.

Rådmannen har bedt undertegnede om å avgi uttalelse på vegne av rådmannen.

Rapporten gir etter vår mening en fylldig og informativ beskrivelse av status innenfor spesialundervisninga i grunnskolen og vårt arbeid med barn og unges psykososiale miljø i Grong kommune. Konklusjonene er i tillegg konkrete og veiledende for oss både i forhold til det som fungerer tilfredsstillende etter opplæringslovens krav, og i forhold til forbedringspotensiale. Slik sett er rapporten et godt grunnlag for vårt arbeid med å bli bedre innenfor de områdene der det er påvist potensiale for forbedring.

I forhold til faktaopplysninger i rapporten har jeg imidlertid følgende kommentarer:

Side 17, 3. avsnitt:

I avsnittet står det bl.a. i første setning at det ved GBU barne- og ungdomsskole er innført ..... "Rutiner for når elev slår/angriper/trakaserer ansatte i skolen." ....

Av det som står i rapporten kan det derfor se ut som om det er kun ved GBU disse rutinene er innført, og det er ikke riktig. Ovenfornevnte rutiner er innført ved alle grunnskolene i kommunen.

Side 17, 4. avsnitt:

I rapporten står det at der er nedsatt et skolemiljøutvalg ved GBU.

Dette er for såvidt riktig, men det er nedsatt skolemiljøutvalg ved alle 3 skolene i kommunen, og det bør vel etter min mening komme fram.

Ut over dette har jeg ingen andre kommentarer til innholdet i rapporten.

mvh
Bjarne Myrvang
kommunalsjef

Tlf 74 31 21 04
Mobil 952 46910
e-post: bjarne.myrvang@grong.kommune.no